

ТОНГ ЮЛАДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 24 (66253)
2000 йил 15 июнь, пайшанба.

Сотувда эркин нархда

...Хар қандай касалликнинг олдини олиш учун аввало киши организмида унга қарши иммунитет ҳосил қилинади. Биз ҳам фарзандларимиз юрагида она Ватанга, бой тарихимизга ота-боболаримизнинг муқаддас динига соғлом муносабатни қарор топтиришимиз, таъбир жойиз бўлса уларнинг мафкуравий иммунитетини кучайтиришимиз зарур. Токи улар миллий илдишлари бақувват, дунёни чуқур англайдиган, замон тараққиёти билан баробар қадам ташлайдиган инсонлар бўлиб етишишсин. Ана шунда жоҳил ақидапарастнинг "даъвати" ҳам, ахлоқни рад этадиган, биз учун мутлақо бегона ғоялар ҳам уларга ўз таъсирини ўтказмайдиган.

(Президент Ислом Каримовнинг "Fidokor" газетаси мухбири саволларига жавобларидан)

Хамшира Гулчехра
ТЎЛАГАНОВА.

МОМОЛАР ЭШИДАН АРҚОҚ

Ҳа, соғлом авлод ҳам маънан, ҳам жисмонан соғлом бўлсагина, юрт-бошимиз таъкидлаганидек келажакни баркамол одамлар қўлида кўриш мумкин. Баркамоллик ҳақида гап кетганда беихтиёр қизлар, сизлар билан дилдан суҳбатлашгимиз келади. Ахир сизлар-да эртанги куннинг давомчилари - оқила бекалари. Момолар уйининг тўрида сақланган бешиклар бўш қолмасин учун, аллалар, яллалар авлодлар кўнглини ҳаяжонга солиши учун сизлар бугундан соғлом, етук бўлиб ривожланишингиз керак. Аммо негадир халқимиз орасида аёллар шифокорларига фақат аёллар бориши мумкин деган гап бор. Ҳамқишлоғим Лола янга беш кун туғруқхонада ётиб қизчалик бўлиб келдию, кўшнимизнинг қизи 15 ёшли Назокат ҳақида дув-дув гап тарқалди? Эмишки, Назокат ҳам Лола янга билан кўшни хонада ётганмиш. Қиз бола нега туғруқхонада ётади? Албатта бир гап бордир-да!.. Ана шу "гап" сабаб Назокат ўзини ҳаётда жуда ортиқча сеза бошлади. Ёлғизликда, хомушликда ўтган кунлари оқибатида бир кун... Яна яхшиям шифокорлар бор. Жонини сақлаб олишди. Ҳамқишлоқлари балоғат ёшида унинг организмидаги нотўғри ўзгаришлар сабаб қишлоқдаги ягона туғруқхонада ётишга мажбур бўлганини англашди. Аммо, Назокатнинг дили ярадор, ота-онанинг боши бир мунча эгилиб қолган эди. Мен Назокат каби ўз соғлиғи, ўз келажаги учун қайғурувчи ўсмирларга балли деган ҳолда Тошкент вилояти ўсма касалликлари диспансерининг аёллар бўлимида ҳамшира бўлиб ишлайдиган Гулчехра опангизни суҳбатга тортдим. Тўғри, Гулчехра Тўлаганова эндигина тўрт йиллик тажрибага эга. Тошкентдаги 119-мактабни битиргач, Гулнора дугонаси билан ҳамшира бўлишга дилдан қизиқиб, Охунбобоев номидаги медицина

билим юртига ўқишга кирган.

- Гулнора ҳам сиз билан ишлаяптими, - деб сўрасам.

- Йўқ, у чеварликни касб қилиб кетди, - дейди кулиб Гулчехра. Онам ҳамшира бўлгани учунми, чиндан ҳам шу касбга боғландим қолдим.

- Номи хунук даргоҳда ишларкансиз... Ҳамма сизга келган беморлар ҳам тузалиб кетаверишадими?

- Бўлмасам-чи!

Бунинг учун касаллик олдини олиш керак. Ҳар бир одам ўз соғлиғига жиддий эътибор қилсин.

- Гулчехраҳон, Сиз билан қизлар соғлиғи ҳақида гаплашишимдан мақсад шифокор ташҳис қўяди, йўл-йўриқлар кўрсатади,

ҳамширалар эса бевосита бажарувчи, беморнинг дарди-ҳасратини тингловчи эканига чин дилдан ишонганимдандир.

- Ўзим турмушга чиқмаган бўлсам-да, аёллар муаммолари, муолажалари билан куйиб ёнаман. Кейинги пайтларда шифо истаб бизга қизлар ҳам қатнайдиган бўлиб қолишди. Янгийўллик Севара қорнида қаттиқ оғриқ сезиб шифо хонамизга тушганида кеч

бўлган эди. Мажбур бўлдик, ўсимта сабаб уни жарроҳлик йўли билан соғлиғини тиклаб қолишга... Энди у она бўлмайди...

Чиройли, гўзал қизнинг келажакини кўз олдимга келтириб, ваҳимага тушаман. Орамизда ўғил бола

иштонсиз юрса ҳам уят бўлмайди, дейдиганлар кўп. Ҳолбуки, ўша болакай шу ҳолатда қайсидир аъзосига шикаст етказяпти... Александра Мўминова, Саодат Маҳкамова, Феруза Набиева, Комила Тўраева каби ҳамкасбларим бемор муолажаси, уларга қон куйиш, жарроҳлик ишларида ёрдамлашиш билан банд бўлсалар-да, Юртбошимиз таъкидлаган соғлом авлод учун уйда ҳам, йўлда ҳам, одамлар гавжум жойларда ҳам ҳамшира масъул эканликларини ҳис қилиб турадилар. Жияларим Дилора ва Диёралар ҳали жуда ёш, лекин, иложи бўлса уларнинг оёқ кийимини ҳам дазмоллаб кийдирсам дейман. Айрим болалар эса қўлини кесиб олса ёки йиқилиб бадани шилинса парво қилишмайди. Ҳолбуки, худди ўша ердан инсон танаси отлиқ буюк кўрғонга касаллик, авлод ва аждодлар нохушлиги бостириб кириб келадик. Қизлар, сизлар нафақат ака-укаларингиз, балки ота-онангиз, кўни-қўшни, қариндош-уруғларингиз учун ҳам масъулдирсизлар. Бу масъуллик ўзингизни озода тутишда, таом ва ибодатда саришталикда билинади. Сизлар резина тапочкада узоқ юриш, юпун кийиш даҳшатини ҳозирданоқ англаб олишингиз керак. Ҳар бир касаллик, айниқса аёллар касаллиги энг аввало шамоллашдан келиб чиқади. Модалар кетидан, урф бўлган одатлар ортидан ортиқча қувиш ҳам айрим ҳолларда яхшиликка олиб келмайди. Синтетик толалардан тикилган кийимлар қадди-қоматингизга чиппа ёпишса-да, ўзимизнинг табиий тола - пахтадан тикилган кийим-кечаклару ўрин-кўрпалар қанчалар роҳатбахш эканини молларингиздан сўранг. Ахир шу моллар-да авлодлар арқоғини ўриб келаятган. Бу арқоқларга чигаллик тушмасин.

- Суҳбатингиз учун раҳмат, бу мавзуга ҳали кўп қайтамиз.

КУМУШ.

ИЛТИМОС БЕКАТИ

Яқинда тасодифан ойим билан 122-маршрутда қатновчи автобусга чиқдик. Ҳайдовчининг ёнидаги ойнага осиб қўйилган қоғоз диққатимни тортди. Унда «Йўл ҳақи 25 сўм. Илтимос бекати 50 сўм» деб ёзилган эди. Мазмунини яхши тушунмадим ва ойимдан сўрадим.

Ойим ўқиб ажабландилар ва турган гапки, тушунмадилар. Кейин ҳайдовчидан «Илтимос бекати» нима эканлигини сўрадилар.

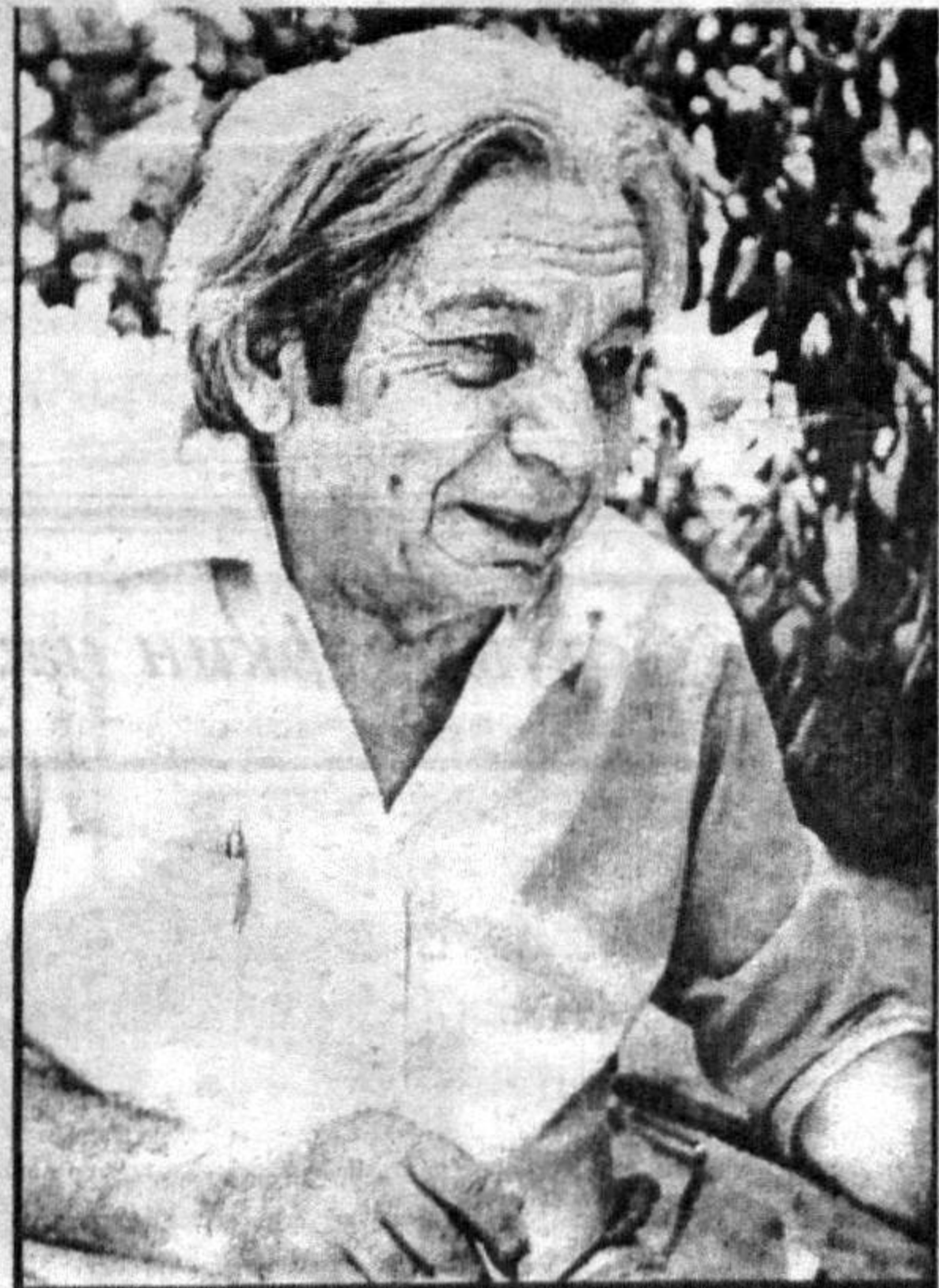
- Йўл ҳақи 25 сўм. Лекин иккита бекатнинг ўртасида тушишингиз лозим бўлса, илтимос қиласиз ва икки барабар йўл ҳақи тўлаб, хоҳлаган жойингизда тушиб қоласиз, - деб тушунтирди ҳайдовчи бизга.

Ана, тадбиркорлигу, ана ишбилармонлик! Агар бу усул бошқа маршрутларда ҳам қўлланилса, автобусларнинг таксидан фарқи қолмасди-да...

Гулноз Тожибоева.
Тошкент, ёш мухбир.

САИД АҲМАД БОБОМИЗНИ ҚУТЛАЙМИЗ

Ҳар бир юртнинг шону-шавкати, гуллаб-яшнаши ўша юрт фарзандларининг маърифатли бўлишига боғлиқдир. Ватанига садоқатли инсонлар қанча кўп бўлса, ўша юрт равнақ топади. Ўтмишимизга назар ташласак, Ватанимиз озодлиги йўлида хизмат қилган қанчадан-қанча боболаримиз, момоларимиз сиймосини кўраимиз. Улар Ватанимиз мустақиллиги, халқимиз озодлиги учун жонларини ҳам аямаганлар.

Ҳозирги кунда ҳам ажодларига муносиб ворис бўлган кўплаб инсонлар ҳамон халқимиз хизматида, эл-юрт ишига камарбасталар. Севимли адибимиз, халқимиз ардоғидаги ёзувчи, Ўзбекистон Қаҳрамони Саид Аҳмад бобомиз ана шундай инсонлардан биридирлар. «Уфқ», «Жимжитлик», «Қадрдон дала-лар», «Сароб», «Борса келмас дарвозаси»,

«Тақдир, тақдир мунча шавқатсизсан» каби романлари, жуда кўплаб ҳикоя ва очерклари билан халқимиз юрагидан жой олган, юртимиз шаъни дунёга таратган адибимиз куни-кеча табаррук 80 ёшни қаршиладилар. Бобомизни ушбу айёмлари билан ҳамма қутлади-ёшу қари, адабиёт аҳли, ҳатто юртбошимиз ҳам қизгин муборакбод этдилар.

«Ўзбекистоним, жоним, жаҳоним! Мен сенинг ўглинман. Буюр, она бўлиб буюр, ота бўлиб буюр! Жабҳаларга йўлла! Тоғлардан ошай, дарёлардан кечай, саҳроларни кезай. Буюр, буюр!», - дея хитоб қиладилар Саид Аҳмад бобо. Ана шу ғайрат-шижоатингиз ҳеч қачон сўнмасин, биз фарзандларингиз бахтига доимо соғ, омон бўлинг бобожон, деймиз.

Саида ЖАББОРОВА,
Тошкент туманидаги 2-мактабнинг
9-синф ўқувчиси.

Ёзувчи ҳикматлари

Ерни кўз ёши эмас, пешона тери яшнатади.

***

Одам боласи ҳеч қачон ётган жойини марра демайди. Узоқ-узоқни мўлжалга олаверади.

***

Бир дона гугурт жаҳонни куйдиришга қодир.

***

Тинган сувни қурт босади.

***

Белинга жиндеккина қувват бўлса - меҳнат қил, кўзингга зиғирча нур бўлса - меҳнат қил.

***

Соқоли чиққанда отасига бола бўлиш эмас, боласига ота бўлиш керак.

Қўшалок яхшилик

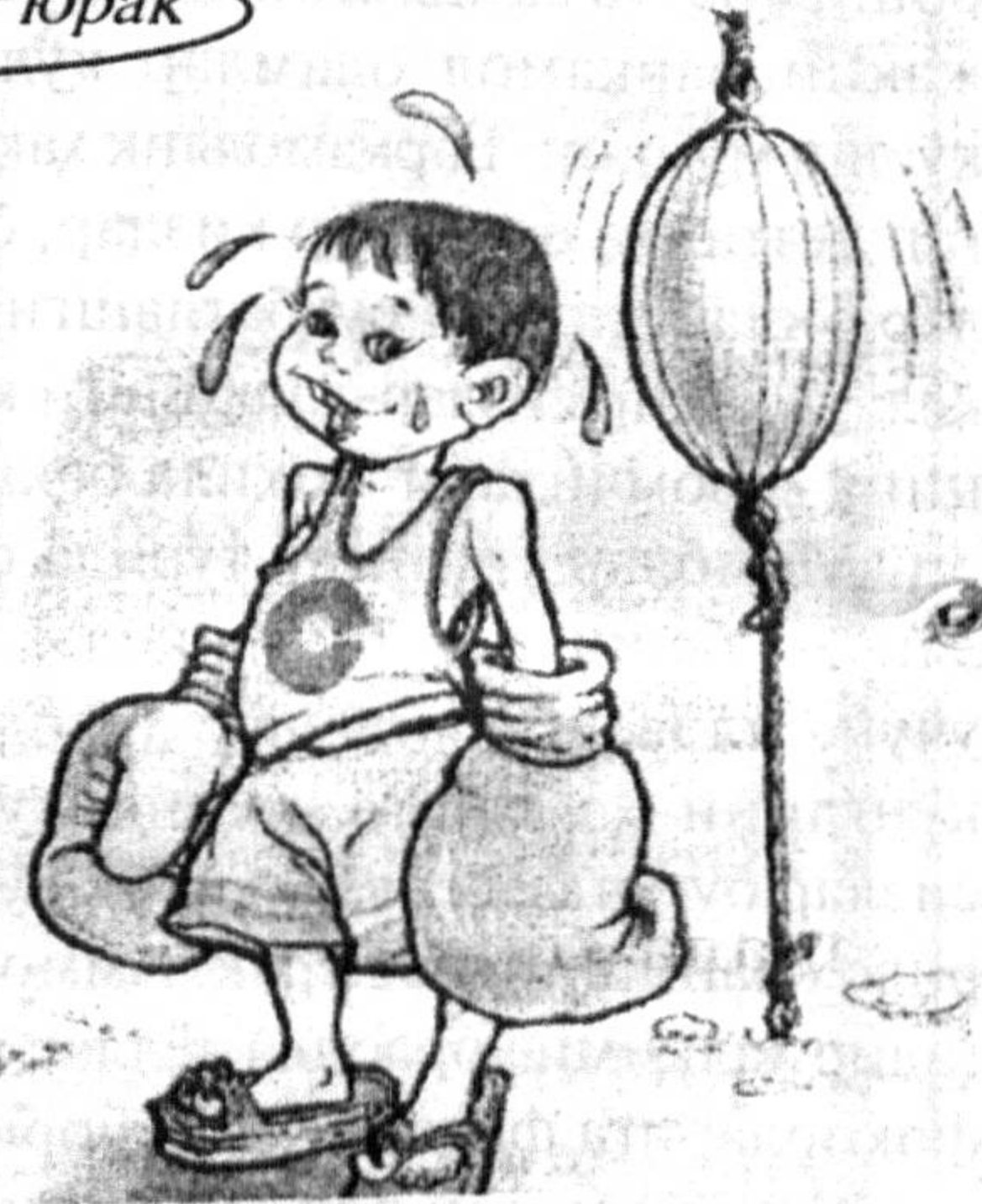
Соғ юрак - тоғ юрак

Яхшилик келса, қўшалоклашиб келади, деган гап бор. Ўтган ҳафта Юртбошимиз мамлакатимиз спортчиларини Сиднейда бўлиб ўтадиган 27-ёзги олимпия ўйинларига тайёрлаш ҳамда республикада спортни янада ривожлантириш ҳақидаги Фармонни имзолади. Олтин медаль соҳибларига 100 минг, кумиш медаль эгаларига 50 минг, бронза медални қўлга киритганларга 25 минг АҚШ доллар миқдорда мукофот берилишини эълон қилди. Фармонда айтилишича, Сидней олимпиадасида иштирок этиш учун мамлакатимиздан олти нафар спортчи жўнаб кетади.

Бундай олиб қараганда олимпия ўйинларига 60 одам кетаётганини эшитган юртдошимиз бу ҳолни табиий деб билади. Бу бир томондан яхши, халқимиз шу

нарсга кўникиб борапти. Лекин иккинчи томондан, 10 йил муқаддам Ўзбекистонда 60 нафар одам олимпия ўйинларига жўнаб кетади, деган гапни айтса, кечирасиз-у, кимлардир кулган бўларди. 1992 йилдаёқ дунё Ўзбекистонни спортчилар мамлакатли сифатида тан олди. Энг аввало, мамлакатимиз спортини ривожлантириш йўлида кучли ва мустақам ҳуқуқий асос яратилди. Ўзбекистон Республикасининг «Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисидаги» Қонуни, Президент Фармонлари ва ҳукумат қарорлари эълон қилинди. Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш давлат Дастури ишлаб чиқилди. Спортга алоҳида эътибор берилишининг натижаси ўлароқ, бизнинг спортчиларимиз дунё халқларига ўзбек спорти нима эканини кўрсатиб қўйишди. Шу билан бирга, Ўзбекистон йирик халқаро спорт мусобақалари ўтказиладиган мамлакатга айланди. Жумладан, юртимизда 1995 йилда Биринчи Марказий Осиё ўйинлари, 1999 йилда Кураш бўйича жаҳон чемпионати, 1993-1999 Бокс бўйича Осиё чемпионатлари, 1999 йилда эркин ва юнон-рум курашлари, самбо бўйича осиё чемпионатлари, 1993 йилда таэквандо бўйича Осиё чемпионати, 1999 йили шахмат бўйича Осиё биринчилиги ўйинлари ва бошқа қатор халқаро мусобақалар бўлиб ўтди. 1994 йилдан бош-

лаб Тошкентда «Ўзбекистон Президенти соврини» учун теннис бўйича халқаро турнирлар ўтказиб келинмоқда. Бугунги кунда Ўзбекистон спортчиларининг номлари дунё халқларининг оғзига тушган. 1993 йили Лина Черязова фристайл бўйича жаҳон чемпиони номини олди. 1994 йили Хиросимада бўлиб ўтган 12-Осиё олимпиадасида Ўзбекистон спортчилари 42 та медални қўлга киритишди. Бокс қироли номини олган юртдошимиз Артур Григорян 1996 йили Атлантада бўлиб ўтган 26-ёзги олимпия ўйинларида жаҳон чемпионлигини қўлга киритди, кейинчалик бу мавқеини 11 марта ҳимоя қила олди. 1998 йили Ўзбекистон альпинистлари дунёдаги энг баланд чўққи - Эверестни забт этишди. 1999 йил эса Ўзбекистонлик спортчилар учун ўта омадли келди. Айнан шу йили 7 нафар йигитимиз спортнинг олимпия турлари бўйича жаҳон чемпионатларининг совриндорлари бўлишди. Улар орасида М. Абдуллаев ҳамда У. Ҳайдаров жаҳон чемпиони деган номга эга бўлдилар. Теннисчи қизимиз Ирода Тўлаганова эса Америка Қўшма Штатларида ўтказилган қизлар ўртасидаги Уимблдон турнирида бош совринларни қўлга киритди. Умуман олганда, Ўзбекистон спортчилари 1991 йилдан буён ўтган давр ичида 731 дона олтин медаль, 736 дона кумуш ҳамда 845 дона бронза медалларни қўлга киритишди. Бу йили республика-

мизда олий ўқув юртлари талабалари ўртасида «Унверсиада-2000» мусобақалари ўтказилди. Шунингдек, лицей ва коллежлар ўқувчилари ўртасидаги спартакиада ҳамда спортнинг миллий турлари бўйича Алпомиш ўйинлари ташкил этилмоқда. Спортчиларимиз ўзларининг барча ғалабаларига катта маҳоратлари ва матонатлари билан бирга, давлатимиз раҳбариятининг улкан эътибори ва ғамхўрлиги туфайли ҳам эришдилар, десак бўлади. Президент Ислом Каримов Ўзбекистонда спортни ривожлантириш ва оммавийлаштириш соҳасида дунёдаги бошқа ҳеч қайси давлат раҳбари амалга оширмаган ишларни қилди. Ўзбекистон эса, ўз навбатида, жаҳон спорти равнақига улкан ҳисса қўшди. Дунё Ўзбекистоннинг ва унинг Президентининг бу хизматларини муносиб тақдирламоқда. Дунё Ўзбекистонни имкониятларига ҳайрат ва ҳавас билан қарашдан тинмаяпти.

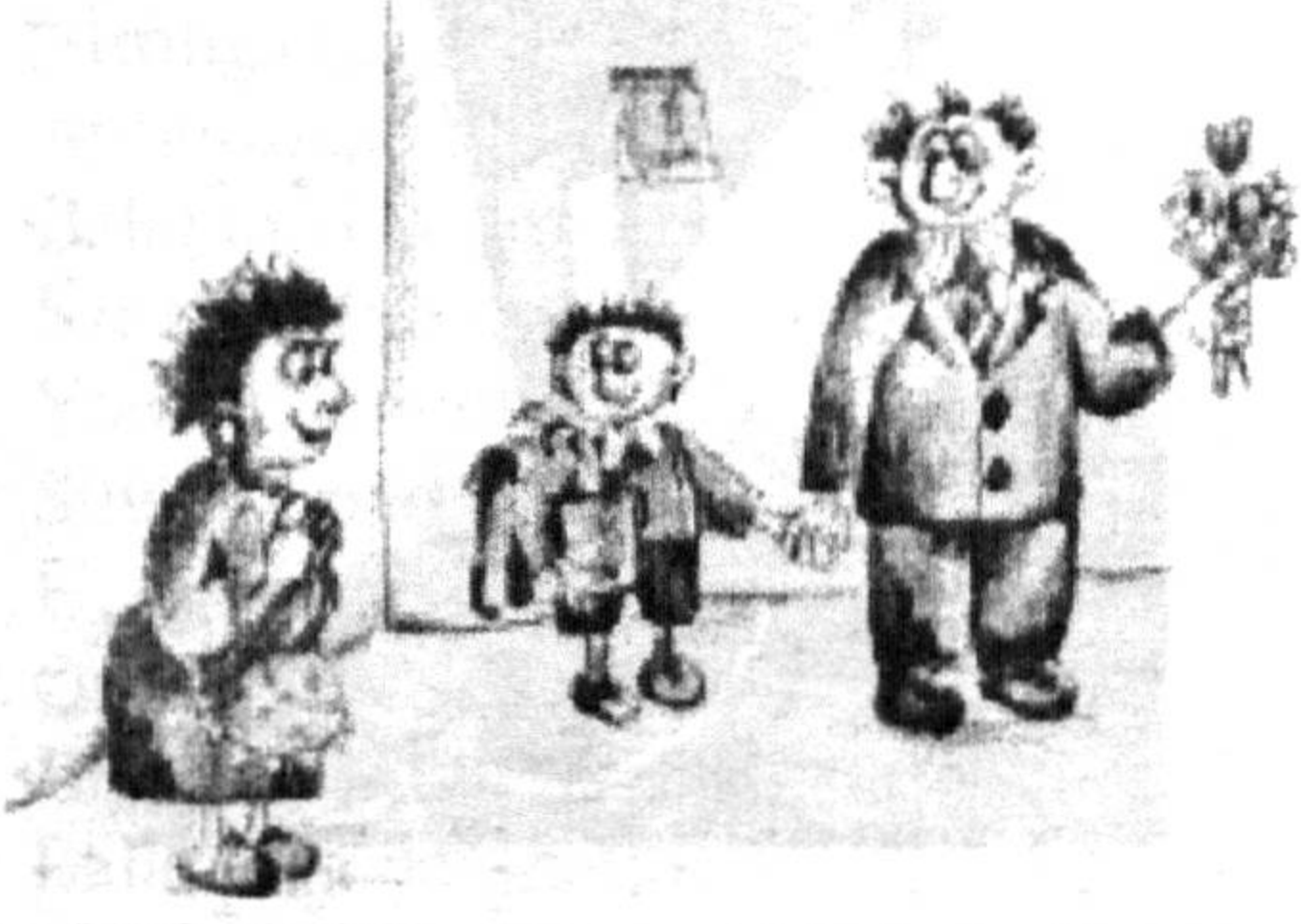
Бу ҳайратлар абадий бўлсин! Омад сизга, юртдошларимиз юзмард ва мағрур спортчилар!

Ирода НОСИРОВА.

3-МОДА

Фаровонлигинг учун зарур ҳисобланган ҳимоя ва ғамхўрлик билан таъминланиш ҳуқуқига эгасан.

6-МОДА

Яшаш ва соғлом ривожланиш ҳуқуқига эгасан.

7-МОДА

Исм билан аталиш, фуқароликка, миллатингга эга бўлиш, ўз ота-онани билиш ҳуқуқларига эгасан.

12, 13, 14-МОДАЛАР

Ўз қарашларингни, фикрингни эркин ифодалаш, виждон ва дин эркинлиги ҳуқуқига эгасан.

19-МОДА

Ота-она ёки ҳар қандай бошқа шахс томонидан ҳақоратланиш, кўпол муомалада бўлишдан ҳимояланиш ҳуқуқига эгасан.

20, 21-МОДАЛАР

Оила ғамхўрлигидан маҳрум бўлганда давлат томонидан кўрсатиладиган алоҳида ҳимоя ва ёрдамни олиш ҳуқуқига эгасан.

24-МОДА

Зарур тиббий ёрдам кўрсатилиш ва соғлигингни сақлаш ҳуқуқига эгасан.

26-МОДА

Ижтимоий таъминот неъматларидан, ижтимо-

БОЛА ҲУҚУҚЛАРИ КОНВЕНЦИЯСИ

...Синфимизда Анвар исмли бир бола бор. Ўзи жуда камгап, тиришқоқ бола. Лекин нимагадир жуда кўп дарс қолдирарди. Сабабини суриштирсак, «тобим йўқ эди», - деб қўя қоларди. Ўқув йилининг охирида яна дарсга келмай қолди. Бир куни онаси келиб, «Анваржон юраги ёмон бўлиб, касалхонага тушиб қолди. Узоқ вақт даволаниши керак экан», - деди кўз ёш қилиб. Уйга келиб бор гапни ойимга айтиб бердим. Шунда ойим бир нарса ёдларига тушгандек, бошларини сарак-сарак қилиб: «э, аттанге», - деб қўйдилар. Маълум бўлишича, Анвар ёшлигида жуда шўх, ўйинқароқ бола бўлган экан. Бир куни дадаси буюриб кетган юмушларини бажариб қўймагани учун уни ертўлага қамаб қўйишибди. Анварнинг йиғисига юраги дош беролмаган онаси: «Қоронғудан қўрқиб, юраги ёмон бўлиб қолади, чиқариб юборинг», - дея харчанд илтижо қилса-да, дадаси кўнмаган экан. Шу воқеа сабаб бўлиб, Анваржон мутлақо бошқача - камгап, журъатсиз бола бўлиб қолибди. Болаларга кўшилмай ёлғиз юрадиган, сал нарсага чўчиб, йиғлаб юборадиган, узоқ-узоқ ўй сурадиган одат чиқарибди. Кейин эса мана бу хасталик. Ота-онасининг қилаётган пушаймонлари-ю кўз ёшлари энди фойдасиз экан.

Бор гапни билгач, Анваржоннинг онасидан ҳам кўра кўпроқ дўстимга ачиниб кетдим.

Илҳом ЗУФАРОВ,
Жиззах вилояти.

Тахририятдан:

Азиз ўқувчилар! Тенгдошингиз Илҳомжоннинг куюнчаклик билан қаламга олган воқеасига ўхшаш кўнгилсизликларга балки сизлар ҳам гувоҳ бўлгандирсизлар. Бундай воқеаларнинг содир бўлишига сизу бизнинг ҳуқуқий саводсизлигимиз сабаб бўлмаётганмикин?! Сиз ҳозирданоқ ўз ҳақ-ҳуқуқингизни таниб, шунингдек, катталар олдидаги бурч ва масъулиятларингизни тўғри англаб, юртбошимиз орзулаганларидек маънан ва жисмонан баркамол инсон бўлиб шакллансангиз, катталарни ҳам йўлга солиб юборишга қодир бўлишингиз тайин.

Дунёда сиз болалардан-да катталар ҳимоясига муҳтожроқ инсонлар бўлмаса керак. Сизнинг қалбингиз биллурдек шаффоф. Бир оғизгина илиқ сўздан бошингиз кўкка етиши ёки аксинча, салгина дил хираликдан кўнглингиз вайрон бўлиши ҳеч гап эмас. Лекин кўпинча катталаримиз буни унутиб қўйдилар. Билиб-билмай сизларни қаттиқ ранжитиб, арзимас шўхликларингиз учун ўта қаттиққўллик билан жазолайдилар. Тўғри, фарзанд тарбияси учун ота-оналар, ўқитувчи-ю тарбиячилар масъулдирлар. Лекин ҳар нарсанинг меъёри бўлганидек, зарур ҳолларда қўлланиладиган жазо чоралари ҳам чегарадан чиқиб кетмаслиги, «тарбия»нинг оқибати вой бўлмаслиги лозим. «Мен ота-онасиман, ўқитувчиси, тарбиячисиман. Уни жазолашга, ҳақоратлашга ҳаққим бор», деб ўйлайдиганлар ҳам йўқ эмас.

БМТнинг Инсон ҳуқуқлари умумий декларациясида болалар алоҳида ғамхўрлик ва ёрдам ҳуқуқига эга эканликлари, соғлом ва ҳар томонлама уйғунлашган ҳолда камолга етишлари, БМТ Низомида эълон қилинган гоаялар - тинчлик, қадр-қиммат, сабртоқат, эркинлик, тенглик руҳида тарбияланишлари лозимлиги, жаҳондаги барча мамлакатларда ниҳоятда оғир шароитларда яшаётган болалар борлиги ва улар алоҳида эътиборга муҳтож эканликлари ва яна кўплаб жиҳатларни эътироф этган ҳолда 1989 йилда БМТ томонидан «Бола ҳуқуқлари тўғрисида Конвенция» қабул қилинди. Ушбу Конвенцияни 1992 йилда Ўзбекистон Республикаси расман тан олди. Конвенция 54 моддадан иборат бўлиб, унинг мазмуни билан нафақат болалар, балки катталар ҳам таниш бўлсалар, фойдадан ҳоли бўлмасди.

Қуйида Конвенциянинг айрим моддаларини эътиборингизга ҳавола қилаймиз. Уни дарсхонангизнинг кўринарли ерига осиб қўйинг. Ўқинг, ўрганинг, ёд олинг. Ўз ҳақ-ҳуқуқингизни билиб улгайинг!

Сенинг ҳақ-ҳуқуқинг

ий суғуртадан фойдаланиш ҳуқуқига эгасан.

28-МОДА

Илм олиш ҳуқуқига эгасан.

31-МОДА

Дам олиш ва бўш вақтингни мароқли ўтказиш ҳуқуқига эгасан.

32-МОДА

Иқтисодий эксплуатациядан ҳамда соғлигинг учун хавф-хатар етказиши мумкин бўлган ҳар қандай ишлардан ҳимоя қилиниш ҳуқуқига эгасан.

33, 34-МОДА

Гиёҳвандлик моддалардан гайриқонуний равишда истеъмол қилишдан, шахвоний мақсадларда фойдаланиш шакллари-дан ҳимоя қилиниш ҳуқуқига эгасан.

37-МОДА

Қийноқларга ёки бошқа шавқатсизларча жазога дучор этилмаслик ҳуқуқига эгасан.

38-МОДА

Куролли можароларнинг таъсиридан ҳимояланиш ҳуқуқига эгасан.

Саҳифани Феруза АБДУСАМАД қизи тайёрлади.

...- Неча кундан бери тарақ-туруқ қилиб нима ясапсан ўзи?

- Мен-ми, заранг коса ясапман.

- Заранг коса? Заранг косани нима қиласан?

- Сиз ҳам қариб, бувимга ўхшаб қўларингиз қалтираб қолганда шу заранг косада овқат берман.

- А-а!..

Сиз дарҳол гап қайси спектакль ҳақида бораётганини фаҳмлагандир-сиз? Жуда тўғри пайқабсиз? Турамирзо Жабборов асари асосида саҳналаштирилган «Заранг коса» спектакли. Ундаги ёмон келин ролни зўр маҳорат билан ижро этган Ҳакима опа Отахонова бўлади. «Зўр маҳорат» жумласига алоҳида урғу беришимизнинг боиси бор. Ҳакима опа талқинидаги бу салбий роль шу даражада ҳаётий, ишонarli чиққанки, спектакль намойишидан сўнг гўшт олиш учун бозорга борган Ҳакима опага сотувчи «сизга гўшт бермайман» деб туриб олган экан. Бу ҳам етмаган-дек «амаки, бу бир роль эди холос, ҳаётда ундай инсон эмасман», дея ҳарчанд тушунтирмасинлар, «сен ёмон келин бўлмаганинда, бундай ёмон ролни беришмас эди. Бор-бор, сенга сотадиган гўштим йўқ», дея ҳайдаб юборган экан. Кўпчиликнинг орасида роса мулзам бўлиб, йиғлаб юборган Ҳакима опанинг жонига дугонаси оро кирибди. «Нега йиғлайсан, Ҳакима? Йиғлашинг эмас, қувонишинг керак. Бу дашномлар сенинг актёрлик маҳоратингга берилган баҳо-ку, ахир.

Бўлганда ҳам аъло баҳо!» Бу сўзлардан Ҳакима опанинг кўнгли тоғ баробар буйлаб кетганди. Ахир актёр бўлиб шаклланиб катта саҳнага чиқиши учун озмунча меҳнат қилдими, изландими?! Гарчанд актёрлик болаликдаги орзуси бўлмасада...

Ўқувчилик йиллари мактабдаги адабиёт тўғрисида қатнаб юрарди. Тўғраак аъзолари саҳналаштирган «Ибн Сино» спектакли билан Республика миқёсидаги «Санъат гунчалари» кўрик-танловида иштирок этиш учун Андижондан Тошкентга келади. Ушанда ҳам салбий ролни ижро этганди. Спектакль тугагач, ҳайъат раиси Тошпўлат ака Турсунов: «Она қизим, актёр бўлишни хоҳлайсанми? Юр, мен сени бир жойга олиб борман», дея Санъат институтига бошлаб боргани Ҳакима опанинг хотирасида бир умрга муҳрланган. «Авлодимизда ар-

«ЗАРАНГ КОСА»НИНГ ЖАРАНГИ

тистлар бўлмаган. Бошқа бирор касбни бошидан тутгин», дея рўйхушлик беришмаганди ота-онам, - дейди Ҳакима Отахонова. - Ота-онамни бир амаллаб кўндириб, Тошкентга етиб келганимда кириш имтиҳонлари ниҳоясига етган экан. Лекин мени ҳеч бир имтиҳонларсиз ўқишга қабул қилишди...

1979 йили институтни муваффақиятли тамомлаган Ҳакима опа Республика ёш томошабинлар театрида актёрлик фаолиятини бошлади. «Насриддин Афанди» спектаклидаги илк бор ижро этган Пари роли ҳали-ҳануз ёдида. Кейин эса катта - кичик, ижобий-салбий, бош ва эпизодик образлар бир-бирига улашиб кетаверди. Истеъдодли, изланувчан, ўз устида тинимсиз ишлайдиган Ҳакима опа бошқа театр ижодкорлари билан ҳам ҳамкорлик қила бошлади. «Тўй» спектаклидаги яхши қайнона, «Омон бўлсак»даги ёмон қайнона, «Оқ қўйлак» спектаклида она каби образлар ана шундай ҳамкорлик маҳсулидир. Заҳматқаш санъаткоримизнинг хизматлари муносиб тақдирланиб, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист шарафли унвонига сазовор бўлди.

- Томошабинларимиз асосан ёш болалар - боғча тарбияланувчилари,

мактаб ўқувчилари, - дейди Ҳакима опа. - Улар ҳукмига ҳавола этадиган ҳар бир спектакль устида жуда жиддий ишлаймиз. Чунки, бутун вужуди қулоққа айланиб, ҳар бир ҳаракатингизни диққат билан кузатадиган ёш томошабинларни ҳечам алдаб бўлмайди. Ролни юзаки ўйнадингизми, томошани кўрмай қўя қолишадди. Ҳатто ўринларидан туриб, чиқиб кетишдан ҳам тойишмайди. Болалар билан ишлашнинг гашти ҳам, ўзи га яраша қийинчилик томонлари ҳам бор. Яқинда бир спектаклда ижобий ролда саҳнага чиққандим. Икки оғиз гапирмасимдан залда гала-говур бошланди. Болалар мен томонга қўлларини чўзиб, «қаранглр, хўв ана, кечаги ёмон қайнона чиқди», дея чуғурлашиб кетишди. Ёд олган сўзларимни ҳам унутиб қўяёздим. Шундай бўлса-да, ўз касбимни жуда севаман.

онаси, пазанда, зукко оила бекаси. Катта-ю кичикка бирдек сизлаб мурожаат қиладиган мулоийим инсон...

Севимли санъаткоримиз пайтдан фойдаланиб болажонларга гапим бор, дедилар. Мен айтганларини ёзиб олдим ва сизга етказгим келди. Ўқинг. Ёш томошабинлар театрининг ҳақиқий муҳлиси бўлинг. Чунки бобонгиз ҳам, бобонгизнинг бобоси ҳам бу даргоҳда яратилган саҳна асарларини кўриб улғайишган, фикр доираси кенгайган. Хуллас, сўз Ҳакима Отахоновага:

- Мана, ўқувчиларнинг ёзги таътил кунлари ҳам бошланди. Болажонлар, биз сизлар учун «Эссиз умр», «Бир бор экан», «Эртақ қаҳрамонлари», «Эски Жўва гаврўшлари» сингари жуда қўлиб спектакльлар ҳазираб қўйганимиз Театримизга келинглр, томошаларимизни томоша қилинглр. Сизларни зериктириб қўймасликка ҳаракат қиламиз.

Шу ўринда бобомиз А. Навоийнинг қўйидаги мисралари ёдимга тушди: «Дўст билан обод уйинг, гар бўлса у вайрона ҳам». Ёш томошабинлар театри биноси янги бўлмасада, унинг заллари, фоеси болажонларнинг шўхшодон кулгулари, олқишлари билан, фойзли. Ёзги таътил кунларида эса унинг янада гавжум бўлишини истардик...

ҲУСТОЗ КЎРМАГАН ШОГИРД...

Болалик олами жуда қизиқ: кечагина рақса тушаётган тенгдошига тақлид қилиб, келгусида раққоса бўлишни орзулаётган қизалоқ, бугун унга сабоқ бераётган устозининг ҳар бир ҳаракатларини синчковлик билан кузатиб, худди унингдек муаллим бўлишга аҳд қилади.

Ажойиб санъат асарини томоша қилиб, мусаввир бўлиш иштиёқида юрган болакай, футбол қиролининг ўйинларига маҳлиё бўлиб, футболчи бўлишни хоҳлаб қолиши ҳам ҳеч гап эмас. Лекин шундай тенгдошларингиз ҳам борки, улғайгач қандай касб эгаси бўлишларини ҳозирданоқ ҳал қилиб, бу йўлда тинмай изланишади.

Муҳарририятимизга келаётган шеърларни ўқиб, муаллифларга: ҳақиқий ижодкор ҳеч нарса на-зардан қочирмаслиги, синчков бўлиши, атрофидаги воқеа-ҳодисаларга бефарқ бўлмаслиги лозим, деб такрор-такрор айтгимиз келди. Навоийлик тенгдошингиз Навбахор Бердиева бундай фазилатларнинг мужасамлиги шеърлари мазмунидан сезилиб турибди. Меҳрибонлик уйи болаларининг руҳий кечинмалари, уруш қатнашчиларининг мунгли хотиралари, оналар дуосининг хосияти ҳақида унинг шеърлари. Фикрлари теран, мулоҳазалари маънодор, тасаввури анча кенг бўлган Навбахорнинг бир шеърини биргаликда ўқиб кўрайлик!

Ёмғир тингач ёилкинди,
Толлар сочи жамалак.
Турфа хилда товланиб,

Кўкда чиқди камалак.
Камалақдан ранг олди,
Жилланиб гулларим.
Чаманларга йўл солди,
Ёлғизоёқ йўлларим.

Пескент шаҳридаги 1-ўрта мактабнинг 7-синф ўқувчиси Гулноза МЎМИНОВА юртбошимизга бағишлаб «Менинг суюкли бобом» номли шеър ёзибди:

Юртимизнинг бошисиз,
Қалбимиз куёшисиз,
Бахтимизни ўйлайсиз,
Тинчликдан кўп сўйлайсиз.

«Соғлом авлод йили»да,
Ўзбекистон элида.
Тинчлик ила, бахт ила,
Яшанг дейсиз шахт ила.

Мустақил юрт яратган,
Номин элга таратган.
Юрасиз эл-юрт аро,
Оласиз мудом дуо.

Бобожон, қулиб юринг,
Олам тургунча туринг.
Истиқболимиз кўриб,
Доим қувониб юринг.
Фаргона вилояти, Й. Охунбобоев туманидаги 19- мактабнинг 8-синф ўқувчиси Муаззам РАҲМОНОВАнинг шеърларида Ватан мавзуси етакчилик қилади.

Сен учун Ватан шеърлар битаман,
Керак бўлса жоним қурбон
этаман.

Дилимдан меҳринг
жой олган мангу,

Ватан-улуғ падар, меҳрибон она!
Ватанин севамоқ иймондан эрур,
У бир юлдуз юрак осмонимдадир.
Не бахтки, шу юртнинг
бахтли қизиман,
Эътиқоди маҳкам, аҳдли қизиман.

Бухоро вилояти, Бухоро туманидаги 13-мактабнинг 8-«Б» синф ўқувчиси Дилрабо АМРАЕВА мактабларида фаолият кўрсатаётган адабиёт тўғрисида, унга раҳбарлик қиладиган она-тили ва адабиёт фани муаллими Дилбар опа Қамбарова ҳақида ёзиб, ижодкор тенгдошлари шеърларидан намуналар юборибди.

Юрагида жўшиб турар,
Орзу бирла армони.
Меҳнатдан роҳат толар,
Фақат ўзбек аёли.
Бағри кенг азим дарё,
Ўзи шарм-ҳаёли.
Сўзлари мисли зиё,
Бу ўзбегим аёли.

Феруза ОБЛОҚУЛОВА.

Ўқувчилар орасида ижодкор, изланувчан ўғил-қизларнинг кўплиги қувонарли ҳолдир албатта. Лекин муҳарририятимизга келадиган шеърини машқларнинг кўпчилиги шеърини талабларига тўла жавоб беради, деб айтиб бўлмайди. Айрим болалар шеърининг мазмунига эътибор берадилару, унинг ёзилиши, қофияси, вазни кабиларга аҳамият бермайдилар. Яна айримлари аксинча, шеърини талабларига амал қилса-да, мазмун сезилмайди. Қайтарик фикрлар йиғиндисидан иборат бўлган бундай шеърларни ўқийсизу, лекин ҳеч нарса ололмайсиз.

Она ягонадир,
Она танҳоодир.
Она бир улуг,
Меҳри дарёдир.
Онани улугланг
Она танҳоодир.
Она бир гўзал зот,
Меҳри дарёдир...

Бухоролик тенгдошингиз Ёркиной КАРИМОВАнинг «Она» номли шеъри шу тарзда давом этади. Бундай сатрларни (исм-фамилияларини ҳозирча айтмаймиз) ўнлаб тенгдошларингиз йўллаган шеърларида ҳам учратиш мумкин.

Азиз ўқувчилар! Ёзган шеърларингизни муҳарририятимизга йўллашдан аввал уни адабиёт ўқитувчингизгами, ота-онангиз ёки ака-опаларингизгами кўрсатиб олинг. Уларнинг фикр-мулоҳазалари билан ҳисоблашиб, сўнгра бизга юборинг. «Устоз кўрмаган шогирд минг мақомга йўрғалар», деб бежиз айтилмаган-ку, ахир.

Саҳифани Феруза ЖАЛИЛОВА тайёрлади.

Bizning yangi zamonda,
Surxondaryo tomonda
Yosh baliqchi bor ekan,
Ismi Samandar ekan.
Yozning issiq kunida,
Qarmoq, chelak qo'lida
Kichik anhorni bo'ylab,
Baliq haqida o'ylab,
Daryo sari borarkan
Atrofiga qararkan,
Anhordagi bir yakka
Baliq to'la ko'lmakka.
Ko'zi tushib qolibdi,
Yonida dam olibdi.
Suv tez parlanib ko'kka
Uchar qiya va tikka.
Ozayarkan suv sekin,
Eh, do'stlarim, bu lekin
Baliqlarga daxshatdir,
Qutulishga yo'q tadbir.
Chinadayday, pistaday
Baliqlarning usti loy,
Sarflab so'nggi kuchini,
Loylatar suv ichini.
Rahmi kelib Samandar-
«Qutqarmasam men agar,
Qiriladi barchasi,
Ochiq o'lim darchasi».
Deb chelakka mingdan ko'p,
Ming nimadir, undan ko'p,
Baliqlarni hovuchlab,
Goho bittalab ushlab,
Chaqqon va tez joylabdi,
Suv solibdi - shaylabdi.
Yo'l yuribdi Samandar,
Mo'l yuribdi Samandar.
Yetib Amu suviga -
Baliqlarning to'yiga.
Shimarib yeng - bilakni
Ag'darganda chelakni,
Baliqlarning bittasi -

Bolalar! Aziz murabbiy, sevimli shoir To'ra Juman bobongiz bu yil 75 yoshga to'ldilar. O'nlab nabira va yuzlab shoirlar ustozlari, hayot yo'llaridan pok va halol o'tib zamondoshlariga o'rnak bo'lgan To'ra Jumanni muborak yosh bilan qutlab ularga sog'lik, tetik rux, xotirjamlik tilaymiz.

Eng go'zali, mittisi.
Ko'p ajoyib sakrabdi,
Baliqchiga qarabdi.
Hayron bo'lib Samandar,
Unga boqibdi takror.
Baliq joni suv bilan.
Baliq shoni suv bilan
Barcha eltgan balig'i,
Ortib o'yin - qilig'i,
Samandarga boqarmish,

Qani, yaqinroq kelchi.
Tanimasang, tanitay,
Shodliklarimni aytay.
Sen chelakda keltirgan,
Hayot bergan, baxt bergan
Baliqlarmiz hammamiz,
Endi qanday kattamiz.
Qutqarmasang sen agar,
O'lar edik muqarrar.
Yaxshiliging ko'p katta,

BALIQCCHI

Davra qurib sakrarmish.
xxx
Oylar, yillar o'tibdi,
Yosh baliqchi o'qibdi,
Yigit bo'lib qaytibdi,
Kuchga to'lib qaytibdi.
Yozning issiq kunida,
Qarmoq, chelak qo'lida,
Ulkan yigit Samandar
Endi ikkinchi safar
Daryo sari borganda,
Suvga qarab turganda,
Katta-katta mingdan ko'p,
Ming nimadir, undan ko'p,
Baliqlar saf tortibdi,
Gavhar, oltin otibdi.
Baliqlarning bittasi -
Eng go'zali, kattasi
Boshin chiqarib suvdan,
Holi bo'lib qo'rquvdan,
So'z boshlabdi: «Baliqchi,

Unutmamiz, albatta.
Esingdami? Shod bo'lib,
Olim, g'aman qutulib,
Takror senga boqqanim,
O'ynab, senga yoqqanim?
Osh bo'lganim-chun u payt,
Aytolmadim maqto'v, bayt.
Hurmatlarimni beso'z
Ifodalab tiqdim ko'z.
Yaxshiliging ko'p katta,
Unutmamiz albatta.
Oltin baliq der meni,
Himmatimni ko'r endi.
Baliqlarga podshoman,
Yaxshilarga oshnoman.
Seni zoriqib kutdik,
Yo'llaringa ko'z tutdik.
Bahor kelganda kutdik.
Gullar kulganda kutdik.
Kutdik seni to'rt fasl,
Kutdik seni muttasil.
Bizni qutqargan shunqor,

Jonimizga vafodor
Qayga ketgan deb kutdik,
Kelsa ekan deb kutdik.
Mana kelding azizim,
Senga ko'p hurmat lozim.
Xizmatingga tayyormiz,
Niyatinga tayyormiz.
Ista, o'nimizni ol,
Ista, mingimizni ol.
Yoki sen har kelgan payt,
Senga to'qib qo'shiq, bayt,
Gavhar, oltin teraylik,
Istagancha beraylik.
Yaxshiliging ko'p katta,
Unutmamiz, albatta!»
Hisga to'lib qalb ichi,
Sevinibdi baliqchi.
«O... baliqlar, baliqlar,
O... so'zlari iliqlar,
Mayli, yayrang, o'ynangiz,
Zavqli qo'shiq kuylangiz.
Ozor bermayin sizga,
Suzing daryo, dengizda.
Faqat meni har kelgan choq,
Davra qursangiz shundoq,
Shuning o'zi menga baxt,
Do'st bo'lamiz hamma vaqt»,
Deb, u baliqlar otgan,
Yerda sochilib yotgan
Oltin, gavharni terib,
Chelagini to'ldirib,
Qishlog'iga ketibdi,
Niyatiga yetibdi.

TO'RA JUMAN

SABOQ

Uch og'a - inilarning kenjasi Sardor anchagina injiq bo'lib, sal narsaga xarxasha qilaverar ekan. Akalari hamisha uning ko'ngliga qarayvermas ekanlar. Birdaniga qiziqishib ketib baqirvoradigan bo'lib qolishibdi. Goh nonushta paytida, goh endigina kechki ovqatga o'tirishganda bir-birini turtib, janjallashib ketadigan bo'lib qolishibdi. Oqibatda ovqatlari sovub, choylari to'kilib joy-joyida qolib ketadigan bo'libdi. Buvilari esa bir kun janjal chiqqan joydan qirq kun baraka ketadi, deb xafa bo'larkanlar.

Bu hatto Reks bilan Moshni ham ranjitar ekan. Ular nima qilib bo'lsada, og'a-inilarni inoqlashtirishga, bema'no qiliqni tashlatishga qaror qilishibdi. Bir kuni bu reja amalga oshishi uchun qulay fursat kelib qolibdi...

Hammalari hovlida, ishkom ostidagi so'rida choy ichib o'tirishgan ekan. Shundoqqina paxsa devor ustida qo'nib turgan musichalar tap-tap qilib qanotlari, dumlarini bir-biriga urishtirib chopqillab qolishibdi. Keyin biri ikkinchisidan qochib par etib hovli yuziga qo'nibdi. Ikkinchisi u yerga ham quvlab tushibdida, janjalni davom ettiribdi. Halidan buyon, sal suril u yoqqa men o'tiraman, nega mening joyimga o'tirib olding, deb joy talashib turgan uch og'a-inilar ham janjalni to'xtatib, ularga qarab qolishibdi. Mosh xuddi shuni kutib turgan ekan. U hamon talashib, tepkilashayotgan musichalarning g'afatda qoldirib pusib boribdi. Ularga tappa tashlanib birining bo'ynidan g'arch tishlaganicha olib qochibdi... Ana shunda ikkinchi musicha nima voqea bo'lganini tushunib qolibdi... Biroq endi kech ekan.

Oradan sal o'tgach lab-lunjini yalagancha Mosh paydo bo'libdi.

- Hu yaramas, ochopat! Nega bechora musichani yeding?! - uni urmoqchi bo'libdi Sardor.

- Uni urma! Moshda gunoh yo'q. Ayb

«Yangi uch og'a-ini

botirlarning sarguzashtlari»

musichalarning o'zida. Agar ular bir - birlari bilan urishmaganlarida jahl ko'zlarini to'smagan, kelayotgan xatarni darrov sezgan bo'lishardi, dedi buvisi.

- Ko'rdingizmi, janjalkashlik, noahillik qanday yomon, dedi oyisi, devorda qayoqqa borishni, nima qilishni bilmay qo'nishib turgan musichaga termulib.

OYISI IZLAB KELDI

Rustam oyisi bilan mehmondan qaytayotgandi, qorong'i bo'lib qolgandi. To'satdan Rustam oyisining qo'lidan qo'lini tortib oldi-yu, katta yo'l o'rtasiga o'tdi.

- Voy, o'lmasam, bu nima qilganing. Chetga chiq, mashina kelib qoladi.

Rustam egilib yerdan bir narsa oldi-yu, chopqillab oyisi yoniga qaytdi.

- Mana nima tutib oldim! - qo'lidagi tipratikonni ko'rsatdi u quvonib.

- Iye, tipratikonmi, katta yo'lda unga nima bor ekan. Kichkinaligini, ... Bolasi shekilli.

- Kichkinamas, mana ko'ring, - Rustam uni yerga qo'ydi. Kirpicha bir - ikki qadam bosdi-yu, keyin qayoqqa borishini bilmay to'xtab qoldi.

- Oyi, Sardor qachondan buyon tipratikon boqmoqchi bo'lib yuribdi. Uyga olib borsak rosa xursand bo'ladi.

- Hali onasini emsa kerak bu mittivoy. Onasi qidirib qolmasin, tag'in.

- Tipratikonlarning bolasi kichik bo'ladi, buni yo'qolganini sezmaydi ham. Hozir qoldirib ketsak, mashinapashina bosib ketadi.

- Yoqimtoyilgini qara. Hamma narsaniyam bolasi shirin bo'ladi. Oyisining bu gapini rozilik deb bilgan Rustam tipratikonni qo'lga oldi.

- Yumshoqvoy, men seni Sardor

bilan tanishtirib qo'yaman. U juda yaxshi bola.

Raxim aka yumshoqqina og'ilxonaning bir chekkasida uycha qurib berdi. Sardor uycha yoniga kichkina tovoqchada sut quyib qo'ydi.

- Kechqurungacha tegma, uxlasin. Tipratikonlar kechasi ovga chiqishadi, - tayinladi dadasi ishga ketayotib.

- Yumshoqjon, sen mazza qilib dam ol. Men O'tkir o'rtog'imning tipratikonini olib kelaman. Tanishib olasan. Uyam senga o'xshagan asal. Faqat sendan sal katta, balki aka qilib olarsan, - tipratikoni bilan yana anchagina gaplashib turdi Sardor.

O'tkir «Beg'am» ini olib kelganda Yumshoq xali boshini tikonlari orasiga olgancha uxlab yotardi. O'tkir Yumshoqni turtib ham uyg'ota olmadi. Keyin tipratikonni tashlab o'zi o't o'rishga ketdi. Qorong'u tushgach, ikkala kirpicha ham asta g'imirlab qoldi. Bolalar ataylab uycha eshigini ochiq qoldirishgandi. Oldinma ketin uychadan chiqqan og'aynilar bir zum bir-birlariga qarab qolishdi. Yumshoq Beg'amni tumshug'i bilan asta turti. Beg'am o'ng oyoqchasini ko'tardi. Bu bilan ular kuch sinashdimi, yoki salomlashdimi, har holda murosaga kelishdi. Beg'am to'g'ri tandirxonaga yo'l oldi, Yumshoq unga ergashdi. Beg'am tandir tagidagi g'isht parchasini tumshug'i bilan asta surdi, Yumshoqqa qaradi. Keyin ishtaxa bilan nimanidir qisirlatib yeyishga tutindi. Xo'rak hidi dimog'iga yoqimli urilgan Yumshoq uning yoniga keldi. Nasibasini topdi shekilli, uyam chaynay boshladi.

Uch og'a-ini bir chetda ularni kuzatishardi.

- Vuy, bir pasda beshta qo'ng'izni yeb qo'yishdi, - hovliqdi Farhod.

Muhabbat HAMIDOVA

-E, siz bularni nima divos, O'tkirlarni oshxonasida bittayam suvarak qolmagan. Hammasini Beg'am yeb qo'ygan. Shuning uchun baqaloqde, -bidirladi Sardor.

- Murodlarnikidagi polizdan sabzi olib yelkasida ko'tarib ketgan tipratikonni ko'rganman. «G'uncha» jurnalida ignalariga olma qadab tashiyotgan surati bor. Lekin tipratikonning qo'ng'iz yeyishini eshitmagandim, bog'cha opamiz ham aytmaganlar, dedi Rustam.

- Aytishgan, Dilorom opam aytganlar-ku, tipratikonlar qora qo'ng'iz, suvarakka o'xshagan xashoratlarni yeydi deb. O'zing quloq solmagansan-da, dedi Farhod.

- Hovlimizdagi qo'ng'izlarni yeb bo'lishsachi, aka, podvalga qo'yvoramiz. U yerda bunaqa qo'ng'izlar liqim, dedi Sardor.

- Tipratikon-chi itdan qo'rqadi. Adamga aytib Reksni boylatib qo'yish kerak, dedi Rustam.

- Ja'mi, hamma yog'i tikan bo'p yotibdi, bir nayzasini tiqvoza, iting ham jinni bo'p qoladi, - ishonmadi Farhod.

- Ishonmaysizmi, O'tkirdan so'rang, bitta tipratikonini Olapari yotqizvolib, oyog'ini, qornini tishlab tashlagan. O'lib qolgan bechora, - qizishdi Sardor.

- Tog'ri, kettik, adamga aytamiz, - og'a-inilar tipratikonlarni yolg'iz qoldirib uyga yugurishdi.

Yumshoq bilan Beg'am ovni davom ettirishdi.

Muattar opa saxar turib «mehmon»lardan xabar oldi. Ikkalasi bir-biriga suyanganicha uxlab yotibdi. Opa uycha eshigini yopdi. Keyin suv sepish uchun darvozani ochib, ko'chaga chiqdi. Ne ko'z bilan ko'rsinki, devor tagida kattakon ona tipratikon mung'ayib turardi.

(Davomi bor)

Устоз суҳбати.

Ташқарида шивалаб ёмғир ёғмоқда. Дераза тоқчаси олдида ўтирганимча, Туроб Тўланинг «Суюк момо» китобини ўқиб ўтирибман. Назаримда осмон йиғлаб кўз ёш тўкаяпти-ю, унга қўшилиб мен ҳам Туроб Тўлани эслаб йиғлаяпман. Бехосдан эшик очилиб, устозим Ҳамид Мурод кулиб кириб келди. Кўзимдан оқаётган ёш томчиларини сездирмаслик учун рўмолча билан артиб, китоб саҳифасини оҳиста ёпдим. Устозим Ҳамид Мурод билан салом-алиқ қилиш учун унга пешвоз чиқдим. Мен мутолаа қилаётган китобга кўзи тушган Ҳамид ака:

-Қандай китоб ўқияпсан,- деб сўрадилар.

-Ҳа, устоз. Сиз ҳам у кишининг асарларини ўқигансизми?

-Э, укажон, Туробжон домланинг китобларини ўқимаган одам бўлмаса керак. Айниқса, унинг дилрабо қўшиқ ва шеърлари кишини ўзига мафтун этади. Туробжон домла билан учрашиб, суҳбатлашган кезларим менинг ҳеч ёдимдан чиқмайди.

-Демак, у киши билан ижодий алоқада бўлган экансиз-да?!

Мен яна Ҳамид акани сўроққа тутдим. Ҳамид ака бир оз жимликдан сўнг гап бошладилар.

-Чор Россияси даврида Туробжон домланинг оиласи сургун қилиниб, Қозоғистоннинг Турбат қишлоғига бориб яшаган. Туробжон домла ана шу Турбат қишлоғида туғилган.

-Нима учун улар оиласи сургун қилинган экан? Кейинчалик улар оиласига, ўз юртига қайтиб келди-наиб этдимиз?

Ҳамид акани кетма-кет саволларга кўмиб ташладим. Улар:

-Ахир эртага мактабга боришинг керак. Бу ҳақда кейинроқ сўзлаб берарман,- дея аста ўрнидан туриб, мен билан хайрлашганча чиқиб кетдилар.

Афсус, ўлим ёшми, қарими сўраб ўтирмас экан. Орадан кўп ўтмай меҳрибон устозим Ҳамид ака бу дунёдан кўз юмдилар.

Шундай қилиб, устозим Ҳамид Мурод билан иккинчи бор суҳбатлашиш ва юқоридаги саволларимга жавоб олиш насиб этмади. Аммо орадан йиллар ўтса-да, болалик кезларимда Ҳамид ака билан бўлган суҳбат кўз олдимдан ўтар ва устозим жавоб беришга улгурмаган саволларга жавоб топишга интиламан. Кавардонликларнинг хотирасида бутун умр муарраниб қолган, ўзим ҳаётлик чоғларида бир неча бор учрашиб суҳбатлашган ажойиб кўшиқнавис шоир Туроб Тўла кўз олдимда жонланади ва мени у ҳақида хотиралар ёзишга ундайди...

КАВАРДОНДАГИ УЧРАШУВ

Ўшанда 1988 йилнинг 15 июни эди. Кун жуда иссиқ бўлиб, қуёш ўзининг заррин нурларини ҳамма ёққа бирдек таратиб турарди. Атрофлари тут дарахтлари билан ўралган Кавардон қишлоғидаги сўлим дала шийпонига тумонат одам тўпланган. Улар ўзбек адабиётининг атоқли намояндаси, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Мусо Тошмуҳаммад ўғли Ойбек вафот этганлигининг 20 йиллигига бағишланган хотира кечасига йиғилишган. Бундай кечани айнан шу

УШУНУ ҚОЛДУ ЭРА ЯХШИ ОТ

ерда ўтказилиши бежиз эмас. Чунки ёзувчи ҳаёти ва ижодининг охирги йиллари ана шу қишлоқда ўтган.

Шийпон тўрида Ўзбекистон халқ шоири Туроб Тўла, ёзувчи ва шоирлардан Усмон Азим, Х. Шарипов, Н. Каримов, Беруний мукофоти лауреати ёш олима Р. Иброҳимова, Ш. Ризаев, Э. Усмонов, Ў. Холдарова, Ойбекнинг ўғли Омон, Республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи Зухриддин Ёқубов, Раҳмонқул ота ва Тожиҳон аялар ўтиришибди. Учрашувни Туроб Тўла очиб, устоз Ойбекнинг хотирасига бағишлаб ёзган шеърини ўқиб берганди. Шеър шундай бошланган эди:

*Унинг қисматига қиламан ҳавас,
Арзийди умрини айласанг орзу.*

Туроб Тўла Ойбек билан учрашиб суҳбатлашган кунларини эслаб, қизиқ ҳикоялар сўзлаб берганди. Туроб Тўла бошчилигидаги бир гуруҳ меҳмонлар Кавардон қишлоғидан қайтишаётганда қуёш ўз ётоғи томон бош қўйиш учун эгила бошлаганди. Қир-адирдан қайтаётган қўй-қўзиларнинг маърашлари қишлоқни тутиб кетган, қишлоқ бўйлаб эса Туроб Тўланинг Ойбек ҳақидаги куйидаги сатрлари жаранглаётгандек туюларди:

*...ВАТАН! Қалам берди,
катта муҳаббат.*

*Юкламади унга оз ишни.
Ҳаммасини берди ва фақат,
Ўргатмади ёмон ёзишни.*

«СУРЪАТ» ГАЗЕТАСИНИНГ МЕҲМОНИ

Ўша йиллари туманимиздаги «Суръат» газетасига иқтидорли журналист Миршомил Миркомитов муҳаррирлик қиларди. Газета тахририятида таниқли қаламкашлардан марҳум Раҳим Довудбеков, Иноғом Холтурсунов, Зоқир Тожибоев, Лутфулла Баратовлар меҳнат қилишарди. Ўзбекистон халқ шоири, республикамизнинг таниқли адиби Туроб Тўла ўша кунги Кавардон қишлоғида ўтказилган учрашувдан қайтаётганда газета муҳарририятига меҳмон бўлиб кирди. Унинг ёнида адабиётшунос олим Наим Каримов ҳам бор эди. Наим Каримов марҳум устозим Раҳим оға Довудбеков билан аввалдан таниш эканлар. Бир-бири билан қадрдон-

лардек қулоч ёзиб кўришдилар. Шу кунги газета ижодкорлари билан эсдалик учун суратга тушишди ва ўзининг «Чиройлисан», «Меҳр», «Ҳаё билан гўзал аёллар» сингари янги ёзган шеърларини дастхат ёзиб қолдирди. Орадан кўп ўтмай Раҳим оға ушбу шеърларни туман газетаси саҳифасида чоп эттирди. Унинг «Меҳр» номли шеъри қуйидаги сатрлар билан бошланганди:

*Инсон меҳри бамисоли нур,
Юрагиндан эриб кетар гаш.*

*Инсон меҳри бир дарё эрур,
Қулф ургуси ҳар қандайин дашт.*

КАВАРДОНЛИКМАН, ДЕГИН...

Адашмасам, ўшанда 1989 йилнинг қиш ойи бўлса керак. Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси ўша кезларда Амир Темур хиёбонида жойлашган бўлиб, уюшмани таниқли ёзувчи Одил Ёқубов бошқарарди. Мен ўша кезларда 1-қаватда жойлашган Тошкент вилоят ёзувчилар уюшмасига тез-тез бориб турардим. Вилоят ёзувчилар уюшмасига ёзувчи Аҳмад Аъзам раҳбарлик қиларди. Мен туманимиздаги «Ҳамид Мурод» номли ёш қаламкашлар уюшмаси ижодкорларидан С. Умарова, Р. Раҳмонов, Собир Олимжон ва А. Матқуловларнинг асарларини вилоят ёзувчилар уюшмасига муҳокамадан ўтказиш учун олиб борардим. Ўша кунги бахтни қарангки, тақдир мени яна Туроб Тўла билан учраштирди. У ўшанда Азим Суюн хонасидан чиқиб келаётган экан.

-Ассалому алайкум,- дея салом бердим. Туроб ака саломимга алик олиб қўл чўздилар. Аммо у киши мени бироз танимайроқ турди-да:

-Ўғлим, мен сени қаердадир кўргандайман-у, аммо эслолмай турибман,- деди. Туроб акага Кавардондаги Мусо Тошмуҳаммад ўғли хотирасига бағишлаб ўтказилган учрашувни эслатдим.

-Э, бўлди, танидим. Тарихий қишлоқ Кавардонданман, дегин. Кавардон ажойиб қишлоқ экан. У ернинг сўлим табияти, одамлари мени ўзига ром этганди...

Мен ийманибгина шеърлар битилган дафтаримни Туроб акага кўрсатдим. Дафтарни қўлига олarkan:

-Бу шеърларни ўзинг битганмисан?- дея сўрадилар. Мен унчамунча шеърлар машқ қилиб туришимни, аммо ҳали шеърларим газетда чиқмаганлигини айтдим. Туроб ака кулиб:

-Ҳечқиси йўқ, ўғлим. Вақти-соати келиб, албатта газеталарда чиқади. Шеърларингни ўқиб чиқиб, фикримни билдираман,- дея у киши мен билан хайрлашганча оҳиста юриб кетдилар...

СЎНГГИ УЧРАШУВ

-Ўғлим,- деди Туроб ака,- шеърингни ўқиб чиқдим. Шеърларга яхши мавзулар танлабсан. Аммо уларни шеър даражасида ёритиб беролмабсан. Шеърларинг оддий сўз тизмаларидан иборат бўлиб қолибди. Сенга маслаҳатим, кўпроқ ўқигин. Шеърятнинг қонун-қоидаларини яхшилаб ўргангин. Шеър ёзиш игна билан қудуқ қазишдек гап. Бу менинг сенга оталарча маслаҳатим, тушундингми ўғлим,- дедилар.

-Тушундим,- дея бош қимирлатдим.

-Аммо болаларга атаб ёзган шеърларингдан айримлари менга маъқул келди. Мана шу шеърларингни газетга бериб кўргин,- дея устоз бир неча болаларга аталган шеърларимни саралаб кўрсатдилар. Мен билан хайрлаша туриб:

-Ўғлим, қишлоғингга яна бир борсам, Қорасув дарёси бўйлари-га тушиб, балиқ тутиб мазза қилиб дам олсам дейман...

-Имқон топсангиз, албатта боринг. Ўзим ҳамроҳлик қилиб, қишлоқнинг тарихий обидаларини кўрсатаман,- деб юбордим севинганимдан устозга. Ўшанда таниқли ижодкор билан охириг учрашувимиз ва суҳбатимиз эканлиги хаёлимга келибдими?

Ҳар гал Туроб Тўлани эслаганимда ва унинг асарларини қайта-қайта варақлаганимда «Ўғлим, қишлоғингга яна бир борсам», деган сўзлари такрор-такрор янграётгандек туюлаверади. Минг афсус, унга она қишлоғим Кавардонга яна келиш насиб қилмади. «Йиғлаб дунёга келган инсон тирклигида яхши ном қолдирган бўлса, дунёдан ўтганда ҳам йиғлатиб кетар экан», - деган Мавлоно Жомий.

Туроб Тўла ҳам бу дунёдан ўтганда ўзининг ажойиб шеър ва дилрабо қўшиқлари билан кўпларни йиғлатиб кетди.

*Латифжон МАНСУРОВ,
Юқори Чирчиқ туманидаги
Кавардон қишлоғи.*

Тенгдошларнинг иждоди

Болалар, эътиборингизга Каттақўрғонлик тенгдошларингизнинг иждодидан намуналар ҳавола қилаёلمиз. Ўқинг, уларнинг ҳис-ҳаяжонларига шерик бўлиб, иждод йўлларида омад тиланг.

ORZUIM

Maqsadim o'qib a'lo,
Bo'lay bilimdon, dono.
Yurtga mehrim uyg'onsin
Yaqinlarim quvonsin.

Quvonch kular yuzimdan
Asal tomar so'zimdan.
Ustoz bo'layin degan
Gulhayo men o'zimda.

MUALLIMIM

Qo'limga tutib qalam,
Vatan deb yozgin bolam.
Degan so'zingiz uchun
Axir sevmayin nechun.

Aqlimni peshlab bir-bir,
Fan kalitin berdingiz.
«Dunyoda qolmagay sir,
Zo'r o'qisang», -dedingiz.

Men-chi sizga
o'xshayman,
Bo'lay shoira -ustoz.
Sha'ningizga o'shanda,
Qancha maqto
aytsam oz.
Gulhayo TURSUNOVA,
28-maktab,
I-«B» sinf o'quvchisi

ЭНГ ГЎЗАЛ ШОНГ

Олис чўққи оша жилмаяр куёш,
Атиргул лабини ўпади шабнам.
Оғриниб болишдан кўтараман бош,
Қаршимда товланар бир нурли олам.

Ташбехсиз чиройга интизор кўнгил,
Ифорлар таралган боғларни кучар.
Насимлар васлидан мастона бу дил,
Оппоқ булутларга оққушдай учар.

Суйганим бу тонгда куёш ўзгача,
Заминга поёндоз қилар нурларни.
Ариқнинг лабида ялпиз кулганча,
Шилдираган сувга айтар сирларин.

Сен келгач дилимнинг салтанатига,
Қадаҳдай янгради ёшлик жаранги.
Севинч ола келдинг қалбим қатига,
Мен кутган баҳорнинг биринчи тонги!

ГУЛДАСТА

Юлдуз тўла осмонни қучиб,
Ётар сокин қишлоқ оқшоми.
Боғларда райхоннинг ҳидлари учиб,
Дилин шод этади кекса боғбонни.

Жаннатмакон юртим сайроқ қушлари,
Севинчдан гулдираб розин билдираб.
Наққош табиатнинг моҳир қўллари,
Шу она заминга гўзаллик бераб.

Жамолини кўз-кўз қилар атиргул,
Юзидан бол олар нурли томчилар.
Ҳислар оғушида чўмилади дил,
Кўнгилда энг нозик туйғу гунчалар.

Кўзни қамаштирар бинафша, ялпиз,
Бойчечак бошини эгар саломга.
Дил фаслидан тузди гулдаста Гулқиз,
Баҳорлар ярашар Ўзбекистонга!
Гулзода БОЙМУРОДОВА,
61-мактаб ўқувчиси.

QISHLOQ'IMNI

Sevaman qishlog'imni
O'rikzor chorbog'imni.
Olmalar suvda oqib,
Dilni yoqqan chog'ini.

Qizg'aldoqli adirga,
Boqib to'yamaydi ko'zim.
Qishlog'im chiroyiga,
Chiroy qo'shaman o'zim.

Ekaman turfa xil gul,
Ochilgay chaman-chaman.
Gullarimning atridan
Mast bo'lsin butun jahon!

Shohista SHUKUROVA,
28-maktabning
5-«B» sinf o'quvchisi

Тенгдошингиз Забихулло Қорабоев Тошкент туманининг Ҳасанбой қишлоғида туғилган. Бу қишлоқда 7-8 та катта кўллар бўлса-да, аммо у кўлларда оққушлар учмайди, ўрдаклар сузмайди... Забихулло эса хаёлан оққуш кўлининг суратини чизибди. Орзуингга ет, Забихулло!

Ўзбекистон болалари
ва ўсмирларининг
газетаси

Муассислар:
ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ
ҚЎМИТАСИ,
ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ
ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД
УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ
ЖАМҒАРМАСИ

БОШ МУҲАРРИР:
Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Шухрат АҲМЕДОВ,
Йўлдош САИДЖОНОВ,
Ойниса МУСУРМОНОВА,
Ҳотам АБДУРАИМОВ,
Мукарам МУРОДОВА,
Суннатилла ҚЎЗИЕВ,
Эргашвой САРИҚОВ.

Ношир
«Ijod dunyosi»
нашриёт уйи

Ижарадаги Тошкент
Матбаа комбинатида
офсет усулида 39092
нухада босилди. Ҳажми
2 босма табоқ.
Буюртма - К-5003
Газетани
Абдухамид
АБДУҒАФФОРОВ
саҳифалади.
Набатчи: Муҳаррамма
ПИРМАТОВА

Руйхатдан утиш
тартиби № 000137
Манзилимиз
700129,
Тошкент шаҳри,
Навий кўчаси 30-уй.

Тел: 144-62-34